

GUIA DOCENT DE L'ASSIGNATURA

Titulació acadèmica		Batxillerat /Grau en Història, Arqueologia i Arts cristianes				
Assignatura		3G1006 – 2CP004 CRISTIANISME I CULTURA I: MÓN ANTIC I EDAT MITJANA				
Any	2021-2022	Curs	Tercer / Curs Pont	Valor lectiu	5 ECTS	
Període lectiu	1r. semestre	Hores setmanals		3	Cicle	Primer
Professor/a	Albert Viciano i Agustí Boadas			Llengua	Català	

Descripció/Justificació

Per al pensament occidental, “cristianisme” i “cultura” han format durant molts segles una unió indissoluble. Europa i, en general, tot l'Occident és impensable sense el cristianisme. Les arts plàstiques, la música i la literatura s'han alimentat prioritàriament de la Sagrada Escripura; aquesta estreta unió també es realitza en altres àmbits de la societat, com és la configuració de l'entorn vital humà per mitjà del calendari i dels costums o festes cristianes –i fins i tot eclesials– o per mitjà de llocs i edificis sagrats que han configurat el paisatge urbà o la geografia rural d'Europa.

A l'època de l'Antiguitat Tardana (segles III-VIII), els cristians, sobretot els Pares de l'Església, van adoptar una actitud ambivalent envers la cultura clàssica grecoromana: en part, una actitud crítica de rebuig i desconfiança i, en part, una acceptació de la cultura clàssica, la qual fou “rebuda” per les comunitats cristianes dels primers segles i cristianitzada amb naturalitat: és el que s'anomena inculcació de les comunitats cristianes en el món grecoromà. A partir del segle V, l'Església, en evangelitzar els pobles germànics instal·lats a Europa occidental, també els va romanitzar, actuant així com a transmissora de la cultura clàssica a aquests pobles: de la *Romania* es va passar a la *Gothia*.

El cristianisme de l'Edat Mitjana (segles IX-XV) va reinterpretar la cultura clàssica a la llum de l'Evangeli en continuïtat amb el procés de canvi cultural iniciat a l'Antiguitat Tardana i s'expressà amb noves formes culturals (filosòfiques, literàries, artístiques) en un context sociocultural conegut com a *Christianitas*.

Requisits i orientacions prèvies

Com a requisits orientatius, caldria tenir cursades les assignatures de primer curs del primer cicle: Història de l'Església antiga, Història de l'art cristià antic, Història de l'art cristià medieval, Història de la filosofia antiga, i Història de la filosofia medieval.

També seria molt convenient haver cursat Història de l'Església medieval del segon curs.

Finalment, sembla oportú tenir coneixements de grec i llatí i d'algun idioma modern, com ara el francès, l'anglès o l'alemany.

Objectius

Generals:

1. Adquirir un cert grau d'expertesa en la terminologia, esdeveniments i personatges claus d'aquest període històric.
2. Aconseguir establir una lectura contínua i raonada del món tardo antic i medieval.
3. Enllaçar aquest període històric amb la cultura, el pensament i l'art anteriors i posteriors.

Específics:

1. Haver treballat de primera mà autors i obres notables d'aquest període.
2. Relacionar la cultura i el cristianisme en les seves vessants fonamentals: pensament, art en general i formes culturals per descobrir-hi la continuïtat del seu discurs racional.
3. Comprendre des del nostre present la importància d'aquests mil cinc-cents anys.

Competències

Competències transversals (genèriques):

1. Descobrir les pròpies capacitats i aprofundir-les per poder obrir-se a un aprenentatge enriquidor, tant pel que fa a les arrels cristianes com a la cultura medieval.
2. Ser capaç de treballar i reflexionar en equip i desenvolupar eines per a elaborar estudis de qualitat científica.
3. Desenvolupar l'esperit crític per tal de destriar allò que pertany a la cultura i el cristianisme d'aquest període del que no li és propi.

Competències específiques:

1. Saber contrastar informacions i treballs, prioritzant l'esperit científic sobre ofertes més o menys ideològiques.
2. Assolir els objectius, generals i específics, esmentats més amunt.

Continguts:

Món antic

1. Relacions entre antiguitat i cristianisme: plantejament general
2. La inculturació de la fe cristiana en els dos primers segles: segle I (judeocristianisme, paganocristianisme); segle II (Pares apòlogues, gnosticisme i montanisme)
3. Relacions fe-raó. Diàleg dels cristians amb la filosofia: *sapientia veterum*
4. Relació dels cristians amb la literatura: *eruditio veterum*
5. Escola i educació. Biblioteques
6. Impacte del monacat en el procés de canvi cultural de l'Antiguitat Tardana
7. L'art en el cristianisme fins al segle VII: arquitectura; la irrupció de la imatge. La crisi iconoclasta del segle VIII
8. Teologia política dels Pares de l'Església
9. Balanç: naixement a l'Antiguitat Tardana d'una "cultura bíblica" que perdurarà fins al segle XIX, en què començarà el procés de secularització de la societat europea

Edat Mitjana

1. Edat mitjana, cristianisme i cultura: plantejament general
2. El renaixement carolingi i la *christianitas*
3. L'ideal monacal
4. L'*aetas ovidiana* i l'amor cristià
5. Traduir. El cristianisme i la cultura antiga
6. Dialogar. El cristianisme i les altres religions
7. La ciutat i els ordes religiosos mendicants
8. Universitats i catedrals

9. L'amença de la "doble veritat"
10. *Renovatio*: unitat dels cristians i reforma de l'Església
11. Cristianisme i perspectiva històrica
12. La crisi de l'anomenat augustinisme polític
13. Vers una nova època: ruptura o continuïtat?
14. Balanç: allò que Europa deu al cristianisme

Metodologia d'ensenyament-aprenentatge

La incertesa dels temps i les novetats pedagògiques impedeixen establir a priori la metodologia que s'emprarà durant el curs. Malgrat tot, la previsió és que un terç de l'aprenentatge sigui resultat de classes magistrals, virtuals o presencials, deixant el treball de l'alumne com a clau de volta de la seva formació.

Avaluació

Donada la bicefàlia de professors, cadascun d'ells oferirà una forma d'avaluació, en el benentès que la qualificació final prové de dos terços del Dr. Veciana i un terç del Dr. Boadas.

Criteris d'avaluació:

1. Assistència a classe (virtual o magistral).
2. Elaboració d'un treball a partir d'un llibre dels proposats a la bibliografia bàsica.

Tècniques d'avaluació:

Presentació del treball i, en la mesura del possible, consideració del mateix per part dels altres alumnes i del professor.

Bibliografia bàsica (per ordre cronològic de publicació):

Món antic

- Jean DANIÉLOU, *Mensaje evangélico y cultura helenística. Siglos II y III*, Madrid 2002 (original francès: 1961), 521 p.
- Basil STUDER, *Storia della Teologia I: Epoca patristica*, Casale Monferrato 1993, 660 p.
- Albert VICIANO, *Cristianización del Imperio romano. Orígenes de Europa*, Murcia 2003, 442 p.
- Franz-Josef DÖLGER, *Paganos y cristianos. El debate de la Antigüedad sobre el significado de los símbolos*, Madrid 2013, 305 p.

Edat Mitjana

- Erwin PANOFKY, *Arquitectura gótica y escolástica*, Buenos Aires, Ediciones Infinito 1959, 134 p.
- Denis DE ROUGEMONT, *El amor y occidente*, Barcelona, Kairós 1979, 438 p.
- Gonzalo BALDERAS VEGA, *Cristianismo, sociedad y cultura en la Edad media: una visión contextual*, Mèxic, Universidad Iberoamérica, Plaza y Valdés 2008, 542 p.
- Jaume MENSA, *Introducció a la filosofia medieval* (Manuals de la Universitat Autònoma de Barcelona, 57), Bellaterra, UAB 2012, 280 p.
- Rémi BRAGUE, *En medio de la Edad media. Filosofías medievales en la cristiandad, el judaísmo y el islam*, Madrid, Ediciones Encuentro 2013, 354 p.
- Giorgio AGAMBEN, *Altísima pobreza. Reglas monásticas y formas de vida*, València, Pre-Textos 2014, 225 p.